

Financiën Gelderse gemeenten

jaarrekening 2014

Inleiding

Sinds enkele jaren brengen wij de financiële gegevens van de Gelderse gemeenten in beeld via een databank op internet. Twee maal per jaar worden nieuwe cijfers aan deze databank toegevoegd; in het voor- en in het najaar. Eenmaal met data uit de begrotingen en eenmaal uit de jaarrekeningen van de Gelderse gemeenten. Rond deze periode brengen wij een factsheet uit waarin de totale ontwikkeling binnen de financiën van de Gelderse gemeenten wordt belicht. In deze factsheet beschrijven we de ontwikkelingen die we zien op basis van de jaarrekeningen 2014. Meer gedetailleerde cijfermatige informatie vindt u op de website <http://ftgelderland.databank.nl>.

1. Algemeen beeld

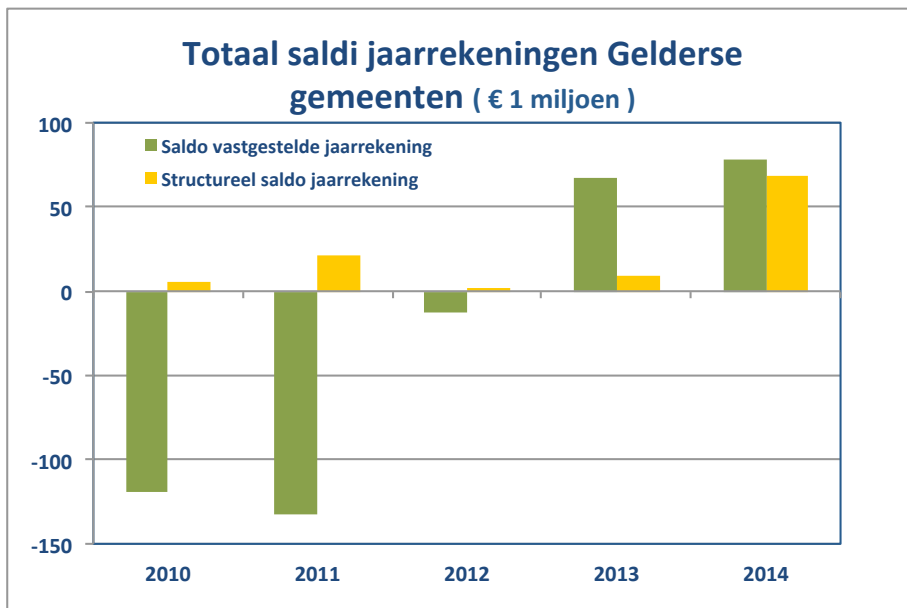
De economie zit weer in de lift, de crisis lijkt voorbij. De bouw toont een voorzichtig herstel, de huizenmarkt en –prijzen trekken regionaal weer aan. Er is sprake van economische groei. Voor de burgers zijn lastenverlichtingen toegezegd. Het gaat beter, maar profiteert de lokale overheid hier ook van? Afgaand op de door de Gelderse gemeenten behaalde resultaten over 2014 zou deze vraag positief beantwoord kunnen worden. De gemeentelijke jaarrekeningen samen tonen ook een overschot van € 75 miljoen. Dat is positief, maar er zitten nogal wat adders onder het gras. De werkloosheid daalt weliswaar licht, maar het aantal bijstandsgerechtigden groeit nog. Het vangnet van de sociale voorzieningen wordt door de gemeenten bekostigd. En een groot deel van de bezuinigingen die het Rijk oplegt vanaf 2015, komt voor rekening van de gemeenten. De rijksuitgaven dalen wel, maar de risico's zijn overgedragen aan de gemeenten. Er is veel onduide-

lijkheid of de aan de gemeenten toegekende budgetten voor de drie gedecentraliseerde taken, jeugdzorg, participatiewet en WMO, voldoende zullen zijn. Bovendien wordt op die budgetten de komende jaren nog verder bezuinigd. Daarnaast zorgt de herverdeling van rijks-gelden er voor dat sommige gemeenten nog minder inkomsten ontvangen. Deze onzekerheden zijn reden tot zorg. Zorg over wat er op de gezamenlijke gemeenten afkomt, maar vooral zorg over individuele gemeenten. Naast algemene kortingen worden sommige gemeenten soms twee of drie keer extra getroffen door diverse maatregelen en wijzigingen in verdeelstelsels. Gemeenten die al een aantal forse bezuinigingsrondes hebben door-gemaakt. Reden dat de gematigd positieve financiële ontwikkelingen over 2014 de zorg voor de komende jaren niet wegnemen.

2. Saldi jaarrekeningen 2014

In de grafiek zijn de totalen weergegeven van de jaarrekening-saldi van de afgelopen 5 jaar. Evenals bij de begroting elimineren wij de incidentele baten en lasten uit de door de raad vastgestelde saldi. Hierdoor blijft het structurele saldo over. Duidelijk zichtbaar zijn de forse verliezen op de grondexploitatie in 2010 en 2011. In 2014 heffen de incidentele mee- en tegenvallers elkaar nagenoeg op. De gezamenlijke gemeenten hebben ca. € 78 miljoen overgehouden. Structureel zijn er overschotten van bijna € 70 miljoen. Op zich niet verrassend, omdat de begrotingen 2014 eenzelfde beeld lieten zien. Hiervoor waren rond de vaststelling eind 2013 twee aanwijsbare redenen:

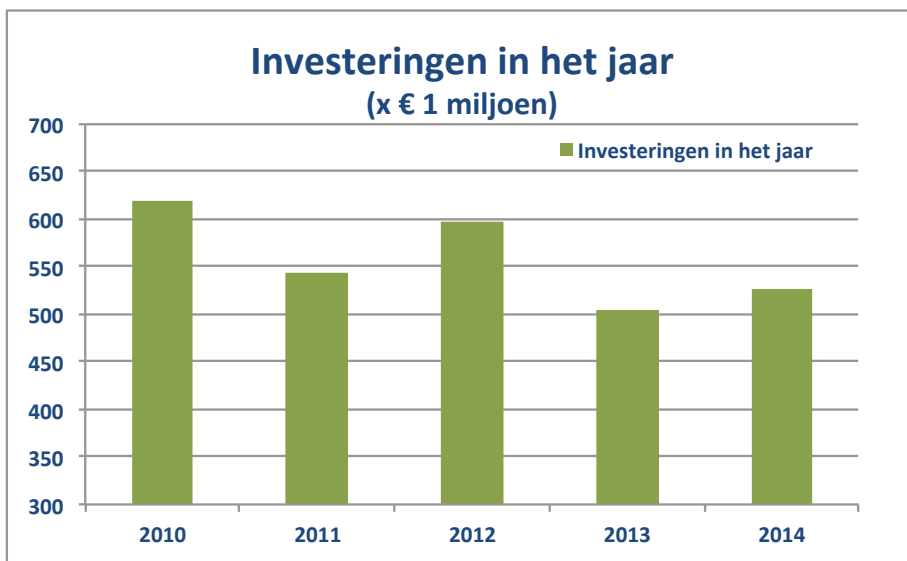
- Voor het gemeentefonds werd in 2014 een (onverwachte) groei voorspeld. Deze groei is vanaf die tijd wat naar beneden bijgesteld. De afrekening rond 1 juni 2015 betekent nog een inkomstenderving voor de gezamenlijke Gelderse gemeenten van ca. € 12,5 miljoen. Dit bedrag is door de gemeenten nog niet in de cijfers verwerkt en zal in 2015 een incidentele tegenvaller betekenen.
- De verkiezingen in 2014 met daarbij de vooruitzichten van een financiële teruggang vanaf 2015 zorgden vaak voor voorzichtige en beleidsarme begrotingen.

3. Investerings 2014

De Gelderse gemeenten hebben in 2014 weer iets meer geïnvesteerd dan in het jaar ervoor. In dit overzicht zijn de investeringen binnen de grond-exploitatie niet meegenomen. In 2008 en 2009 lag het niveau nog boven de € 700 miljoen. Tijdens de crisis is dit teruggelopen tot € 500 miljoen. Nog altijd is er sprake van terughou-

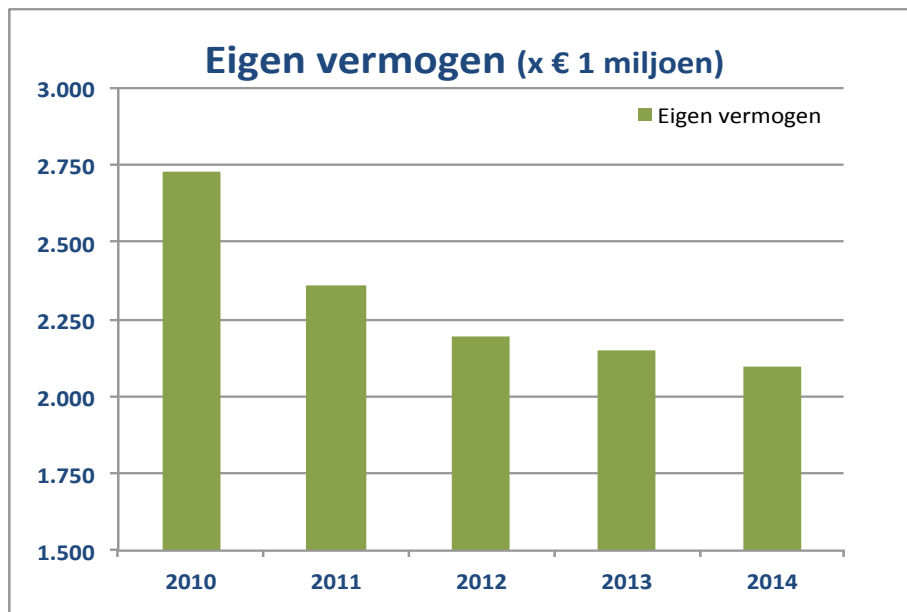
dendheid. In de meeste gevallen gaat het in 2014 om vervangings- of andere noodzakelijke investeringen. Bij het vergelijken van de cijfers van individuele gemeenten valt op dat bij veel gemeenten sprake is van een constant niveau. Opvallende uitschieters dit jaar zijn de gemeente Tiel (investeringen cultuurcluster Westluidense poort en brede scholen) en Heerde (bouw MFA-Oost).

4. Eigen Vermogen

In de ontwikkeling van het eigen vermogen van de gemeenten is het best terug te zien hoe de crisis haar uitwerking heeft gehad op de financiële positie van de gemeenten. Het eigen vermogen wordt gevormd door het totaal van alle reserves. Dit is de uitkomst van de (balanswaarde) van de bezittingen minus de totale schulden. Opvallend is dat ondanks de gerealiseerde resultaten van ca. € 75 miljoen het eigen vermogen in 2014 toch is gedaald. De conclusie kan niet anders zijn

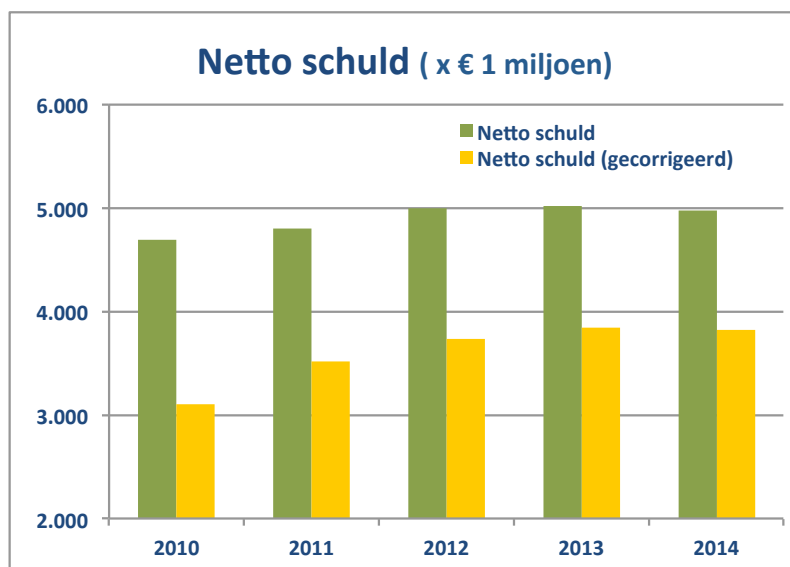
dan dat veel van de investeringen, zoals hiervoor genoemd geheel of gedeeltelijk rechtstreeks uit de aanwezige reserves zijn betaald. Door verliesnemingen in de grondexploitatie is bij veel gemeenten het eigen vermogen in de afgelopen jaren aanzienlijk gedaald. In Brummen en Apeldoorn leidde dit tot een negatieve algemene reserve. In Beuningen is zelfs sprake van een negatief eigen vermogen. De 3 gemeenten werken voortvarend aan hun financieel herstel.

5. Schuld

Bij de beoordeling van de schuldpositie kan onderscheid gemaakt worden in de bruto en netto schuld. De bruto schuld is het totaal van alle opgenomen leningen. Voor het bepalen van de netto schuld worden deze verminderd met door de gemeente uitgezette gelden (geld dat bijvoorbeeld tijdelijk is weggezet bij een bank op een deposito). De invoering van voorgeschreven kengetallen m.i.v. de begroting 2016 en jaarrekening 2015 heeft hier nog een derde berekening aan toegevoegd. De "gecorrigeerde netto schuld" is de berekende netto schuld verminderd met (eventuele) door de gemeente verstrekte leningen. Bijvoorbeeld aan woningbouwverenigingen, sport- en/of culturele verenigingen of personeel (hypotheke). In de grafiek is te zien dat voor

het eerst weer sprake is van een lichte daling van de schulden. De oorzaken van deze daling moeten gezocht worden in de gerealiseerde positieve rekeningsaldi in 2014 en het relatief beperkte investeringsniveau. Daarbij komt ook dat er nog zeer beperkt wordt geïnvesteerd in de bouwgrondexploitatie (zie onder 6). Ook valt op dat het verschil tussen de beide kolommen kleiner wordt. Hieruit valt af te leiden dat het uitlenen van gelden door de gemeenten langzamerhand afneemt. Een opvallende mutatie bij de individuele gemeenten betreft Renkum. Deze gemeente heeft leningen aangetrokken voor ruim € 15 miljoen voor een toekomstige investering en deze tijdelijk doorgeleend aan de gemeente Zoetermeer.

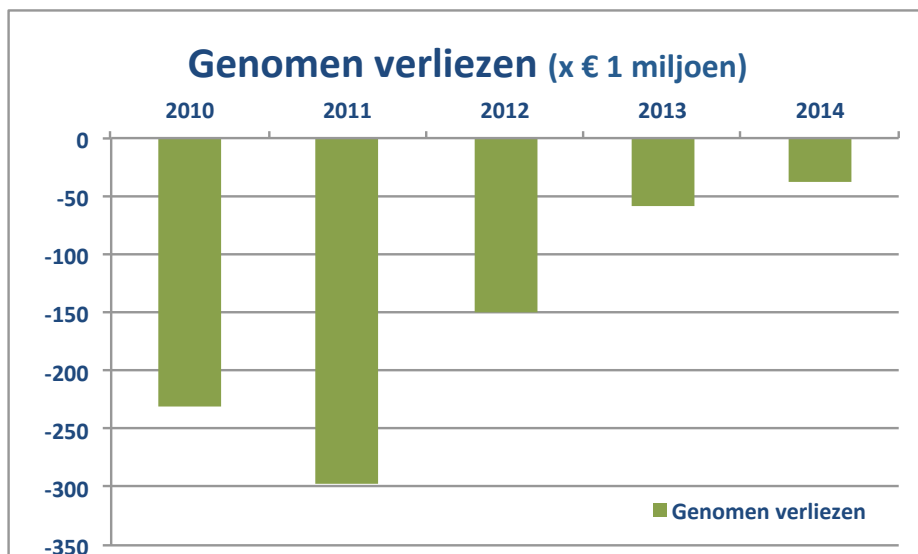

6. Grondexploitatie

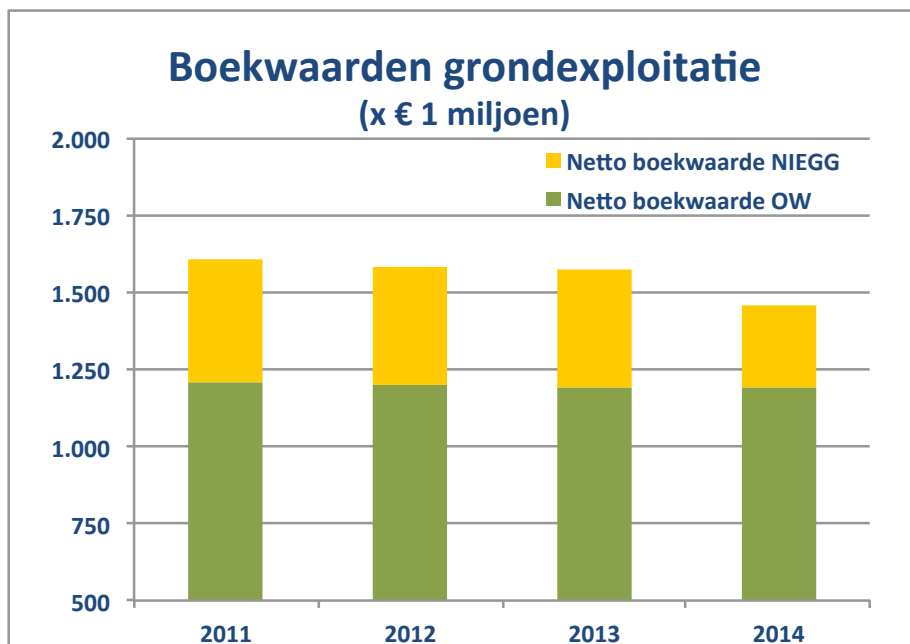
Vanaf 2010 heeft het gros van de gemeenten verliezen moeten nemen in de grondexploitatie. Gemeenten hebben direct afgeboekt op gronden of voorzieningen moeten nemen in verband met te verwachten verliezen. In de grafiek is te zien dat na 2011 het totaal van de verliezen afneemt. De gepresenteerde bedragen zijn

netto. Op genomen verliezen hebben wij eventuele winsten of vrijval van voorzieningen in mindering gebracht. Zo heeft de gemeente Beuningen afgelopen jaar door vrijval van een voorziening en opheffen van een dubbele buffer een positief saldo van bijna € 8 miljoen. Ondanks de economische groei is er nog altijd zorg over de grondexploitaties van veel gemeenten.

De verliesnemingen zijn wel aanzienlijk minder, maar er is nog bijna € 1,5 miljard aan boekwaarde van bouwgrond. Daarbij komt dat gemeenten ramen dat ze voor het terugverdienen hiervan nog voor ca. € 1,8 miljard aan kosten moeten maken en nog € 3,2 miljard aan inkomsten denken te genereren. In de grafiek met de huidige boekwaarde is voor het eerst sprake van een substantiële daling. Hieruit valt af te leiden dat er weer sprake is van inkomsten en dat er nog slechts beperkt

uitgaven zijn gedaan. De daling van de totale boekwaarde lijkt vooral te worden veroorzaakt door de “Niet in exploitatie genomen gronden” (NIEGG). Dit beeld wordt erg vertekend. De gemeente Ede heeft i.v.m. een gewijzigde interne fasering ruim € 100 miljoen overgeheveld van NIEGG naar Onderhanden werken (OW). Daarnaast heeft de gemeente Nijmegen voor € 45 miljoen aan gronden overgedragen aan BV Waalsprong, waardoor de boekwaarde bij de gemeente daalt.

Wijziging wetgeving

In een voorgestelde wetwijziging is onder meer opgenomen de wijze van administreren van de boekwaarde van gronden opgenomen. Alleen nog gronden met een vastgestelde exploitatie-opzet (OW) mogen worden opgenomen op de balans onder de grondexploitatie. De term “Niet in exploitatie genomen gronden” verdwijnt. Deze gronden behoren dan tot de “normale”

activa. In de praktijk betekent dit dat kosten die in het verleden aan die gronden werden toegerekend nu ten laste komen van de normale jaarlijkse exploitatie en dus gewoon een last gaan vormen binnen de gemeentelijke jaarbegroting. Het gaat hier vooral om rente en personeelskosten. Op dit moment zijn de budgettaire effecten voor de individuele gemeenten nog niet bekend.